

Nr 250.

Av herr **Holmström m. fl.**, *angående utredning rörande katalog- och postorderaffärerna och reglering av den därmed sammanhängande agentverksamheten och kringföringshandeln.*

Som bekant hava nya former för varudistributionen ställt icke blott de personer, som av gammalt haft sin verksamhet inom handeln, utan också andra befolkningsgrupper och även statsmakterna inför viktiga och svår-lösta frågor. Statsmakternas uppmärksamhet har sålunda gång efter annan riktats på de problem, som upprullats med enhetsprisaffärerna och den vidgade och delvis omgestaltade ambulatoriska handeln.

En fråga i detta sammanhang, som torde vara förtjänt av statsmakternas synnerliga uppmärksamhet, sammanhänger med den alltmera tilltagande katalog- och postorderhandeln.

De svårigheter för den ordinära handeln, såväl detaljhandeln som engros-handeln, vilka vållas av postorderaffärerna, sammanhänga framför allt därmed, att ett stort antal av dessa icke iakttaga skillnaden mellan engros- och detaljhandel.

I sina kataloger angiva postorderaffärerna ofta, att försäljning sker endast till handlande eller återförsäljare, men i verkligheten tillställas katalogerna praktiskt taget envar, som önskar en dylik. Den privatperson, som erhåller en sådan katalog med uppgift om »engrospris», »pris till återförsäljare» eller dylikt, tror helt naturligt, att han erhållit ett särskilt gynnsamt anbud, ett anbud, vilket kanske förefaller ännu fördelaktigare, som de ofta rikt påkostade illustrationerna giva en uppfattning om varan, som icke alltid motsvaras av dess verkliga kvalitet.

Men det är icke nog med att köparna härigenom ofta kunna bibringas en vilseledande uppfattning.

Den ordinära handeln iakttagar — åtminstone i stort sett — en sträng boskillnad mellan engros-handeln och detaljhandeln. Dessa led i varudistributionen, båda lika nödvändiga, hava delvis olika, varandra kompletterande uppgifter. För att dessa handelsformer skola kunna existera och fullgöra sina uppgifter, är det uppenbarligen nödvändigt, att en skälig prisskillnad upprätthålles. Det torde också vara allmänt bekant, att det anses som ett brott mot god affärssed, om ett vanligt grosshandelsföretag skulle sälja jämväl till enskilda till de priser, som äro avsedda för återförsäljare. Ett dylikt förfaringssätt skulle ju också i längden vara till förfång för såväl grossister som detaljister och verka till desorganisation av verksamheten.

Det är emellertid en sådan desorganisation, som åtminstone vissa post-

orderaffärer hota att åstadkomma. Denna desorganisation har åtminstone på vissa håll nått en sådan omfattning, att den verkat ruinerande för den bofasta handeln och till stor skada för ortens varuförsörjning, då postorderaffärerna icke kunna omhänderhava denna i dess helhet och den ordinära handeln icke kan existera på sin beskurna andel av varuomsättningen. Det är därför helt naturligt, att den reguljära handeln är nödsakad att resa motstånd mot dessa nya handelsformers benägenhet att breda ut sig. Det allmänna har ju utfärdat mycket stränga föreskrifter för handel och övrig näringsverksamhet. Det kostar den lojale, enskilde affärsmannen också mycket tid, arbete och penningar att i allt efterfölja dessa föreskrifter. Anmälningsskyldighet, bokföringsskyldighet och skattskyldighet i vanlig ordning utgöra endast en del av de bestämmelser, som reguljär handel har att iakttaga. Härtill komma de många av statsmakterna utfärdade förordningarna för att få handeln under betryggande hygienisk och social kontroll, t. ex. föreskrifterna om livsmedelshandeln och bestämmelsen angående bods öppethållande m. m. Kringföringshandeln inom hemorten och varuförsäljningen genom agenter äro emellertid alldeles befriade från alla dessa hämningar i konkurrensen. De äro ej heller så beroende som den bofasta handeln av sin kundkrets och dennas ständiga betjänande, då de gärna efter en lyckad »affär» söka sig helt nya kunder och andra marknader.

Fabrikanter, grossister och lojala postorderaffärer hava sökt att i samverkan råda bot på förefintliga missförhållanden och delvis också uppnått ett resultat av sina strävanden.

Emellertid torde tyvärr en sanering av förhållandena knappast kunna åstadkommas utan statsmakternas medverkan. Delvis sammanhänger detta med vår föräldrade näringslagstiftning, som möjliggör för en var att utan restriktioner bedriva här avsedd agenturverksamhet eller kringföringshandel.

En närmare utredning av förefintliga missförhållanden, dessas omfattning och förslag till erforderliga åtgärder torde endast kunna åstadkommas genom statsmakternas försorg.

Några belysande fakta må dock anföras. Vid en verkställd undersökning visade det sig, att endast i en enda medelstor socken över hundra privatpersoner erhållit kataloger från postorderaffärer, i stor omfattning även från sådana, som uppge sig sälja endast till handlande och återförsäljare.

Som bekant, har postorderaffärerna framför allt sitt säte i Borås. Följande siffror, utvisande antalet inlämnade paket i Borås och en till storleken jämförlig stad, Gävle, torde kunna vara av intresse:

	Borås	Gävle
År 1929	564 592 st.	95 028 st.
» 1930	596 996 »	98 920 »
» 1931	604 681 »	92 316 »
» 1932	639 455 »	77 751 »
» 1933	690 897 »	78 127 »

Antalet från Borås avsända postförskotts- och efterkravspaket under år 1934 beräknas hava överstigit 1 000 000 st.

Slutligen må anföras ytterligare en betydelsefull omständighet, som sammanhänger med denna fråga. Postorderhandeln i dess avarter verkar icke blott förlustbringande för den enskilda gross- eller detaljhandeln. Dessa förluster minska också avsevärt skatteunderlaget i många kommuner. Och förlusterna kompenseras icke för dessa kommuner. De privatpersoner, som genom hopsamlande av order eller på annat sätt verka förmedlande, deklarerera, enligt vad erfarenheten givit vid handen, så gott som aldrig sina eventuella förtjänster och bliva sålunda i allmänhet ej beskattade härför.

Det är också uppenbart, att genom postorderhandeln vinst å varuomsättningen i en kommun i stor omfattning drages från kommunen till ett fåtal kommuner, som utgöra centra för denna handel.

Det torde icke vara nödvändigt att utförligare belysa det viktiga problem, som antytts i det föregående. Detta torde så mycket mindre vara av behovet påkallat, som många av de synpunkter, som böra läggas på denna fråga, hava framhållits i de krav på reglering av enhetsprisaffärerna och den ambulatoriska handeln, som under senare år med allt större skärpa framförts.

Den verksamhet, som här närmast åsyftas, har, vare sig den bedrives som agenturverksamhet eller rent av med medförda varor, uppenbarligen stora beröringspunkter med den kringföringshandel i hemortskommunen, för vilken en reglering har föreslagits bland annat i kungl. proposition nr 41 till 1932 års riksdag.

Särskilt må hänvisas till kungl. kommerskollegii här anförda principutlåtande (propositionen sid. 52—53). Under framhållande av att kringföring av varor till försäljning inom den ort, där handlanden vore bosatt, för närvarande vore helt okontrollerad, anförde kommerskollegium härom i principutlåtandet följande: »Det torde vara obestridligt, att dylik försäljningsverksamhet, som under senare år avsevärt tilltagit, till icke ringa grad utgör ett maskerat bettleri. På grund härav är det ur social synpunkt ett angeläget önskemål att i möjligaste mån begränsa denna ambulerande handel eller åtminstone att få till stånd en bättre kontroll över densamma. Men det kan icke heller förnekas, att platsförsäljning av här avsett slag i tilltagande omfattning utövas av många aktningstvårda personer, vilka såsom ombud för vederhäftiga firmor på detta sätt kunna bereda sig ett nödortfigt uppehälle. Beträffande vissa varuslag, som föras i marknaden av olika företag under skarp inbördes konkurrens, kan det i själva verket sägas hava blivit ett viktigt medel för avsättningens ytterligare ökning att genom ombud uppsöka kunderna i deras hem och efter demonstration av varan få densamma avyttrad. Av nu anförda skäl håller kollegium visserligen före, att dylik kringföringshandel bör underkastas rättslig reglering, men att man därvid bör åtminstone till en början gå fram med en viss varsamhet. Enligt kollegii mening skulle det knappast stå i överensstämmelse med det allmänna rättsmed-

vetandet att utfärda förbud mot sådan ambulerande handel, som här är i fråga, eller att underkasta densamma ett allmänt tillståndstvång av den innebörd, som här ovan föreslagits för kringföringshandeln i övrigt. Som en första åtgärd anser kollegium lämpligt, att föreskriva anmälningsplikt, varigenom bättre möjlighet skulle yppa sig för polismyndigheten att hålla kontroll över verksamheten i fråga. I övrigt torde böra föreskrivas, att anmälan skall göras hos lokal polismyndighet, att tillståndsbevis skall utfärdas i anledning av gjord anmälan, att verksamheten icke må påbörjas, förrän dylikt bevis erhållits, att anmälan icke må mottagas och bevis alltså vägras, då det finnes uppenbart, att försäljningsverksamheten är avsedd att utgöra ett maskerat bettleri eller lösdriveri, att tillståndsbevis, vilket bör vara strängt personligt och förses med innehavarens fotografi, skall vid försäljningen medföras och på anfordran företes samt att ny anmälan skall göras för varje kalenderår. För tillståndsbevis bör erläggas allenast en mindre lösenavgift. I övrigt torde de för kringföringshandeln i allmänhet avsedda bestämmelserna kunna bli tillämpliga jämväl för nu ifrågavarande platsförsäljning.»

Tänkbart torde vara, att bot mot de missförhållanden, som sammanhånga med postorderhandeln, kunde i stort sett sökas på de vägar, som av kungl. kommerskollegium i dess ovan citerade utlåtande antytts.

Måhända kunde sålunda ifrågasatta åtgärder kompletteras på så sätt, att en årlig förteckning länsvis upprättades över personer, vilka erhållit tillstånd. Denna borde kunna bekostas med en del av de inlutna lösen- eller anmälningsavgifterna. En dylik förteckning skulle vara värdefull ur såväl ordnings- som fiskaliska synpunkter.

Med stöd av vad sålunda anförts, tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande katalog- och postorderaffärerna och en reglering av den därmed sammanhängande agentverksamheten och kringföringshandeln.

Stockholm den 21 januari 1935.

Nils Holmström.

P. S. Hedlund.

Erik Hagberg.

Ernst Aronsson.

Nils V. Sandström.